

Віктор ІВЧУК

аспірант кафедри управління та адміністрування,
Комунальний заклад вищої освіти «Вінницька академія безперервної освіти»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8920-1934>

ivchuk1307@ukr.net

Ірина СВІТЛАК

доктор юридичних наук, професор,
завідувач кафедри правознавства і гуманітарних дисциплін,
Вінницький навчально-науковий інститут економіки
Західноукраїнського національного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4408-6868>

SvitlakIryna@gmail.com

ЕКОНОМІЧНА РЕІНТЕГРАЦІЯ ВЕТЕРАНСЬКОЇ СПІЛЬНОТИ В КОНТЕКСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Viktor IVCHUK

postgraduate student of the Department of Management and Administration
of the Communal Higher Educational Institution «Vinnytsia Academy of Continuous Education»

ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-8920-1934>

ivchuk1307@ukr.net

Iryna SVITLAK

Doctor in Juridical Sciences, Professor,
Head of the Department of Law and Humanities,
Vinnytsia Education and Research Institute of Economics, West Ukrainian National University

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-4408-6868>

SvitlakIryna@gmail.com

ECONOMIC REINTEGRATION OF VETERANS IN THE CONTEXT OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND POST-WAR RECOVERY

В Стратегії національної безпеки України «Безпека людини - безпека країни» одним з пріоритетних національних інтересів України та забезпечення національної безпеки визначено суспільний розвиток, насамперед розвиток людського капіталу [1]. В іншому не менш важливому стратегічному документі (Стратегія людського розвитку) визначаються цілі та основні завдання, що стоять перед державою, у сфері людського розвитку як напряду забезпечення національної безпеки України, а також індикатори досягнення цілей, що забезпечує можливість проведення моніторингу, ефективного планування, належного оцінювання соціальних інвестицій у людський потенціал [2].

Отож, людський капітал є не лише складовою національної безпеки, але показником сучасного соціально-економічного стану країни, індикатором сталого розвитку.

Беззаперечно, що на соціально-економічну ситуацію в країні триваючі воєнні дії впливають вкрай негативно. За даними спостерігачів ООН з прав людини, кількість жертв серед цивільного населення в Україні лише у червні 2025 року досягла трирічного максимуму, а з початку повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну представники Місії ООН з моніторингу прав людини в Україні задокументували загибель щонайменше 13 580 цивільних осіб, включаючи 716 дітей, та 34 115 поранених цивільних осіб, включаючи 2173 дітей [3]. Ці сумні дані не включають кількості загиблих та поранених оборонців України, що в цілому дає підстави констатувати не лише втрату значної частки національного людського капіталу, але і одночасне стрімке збільшення кількості ветеранів російсько-української війни.

З огляду на вищевикладене, комплексне вирішення проблем втрати людського капіталу має передбачати і оптимальну та ефективну реінтеграцію ветеранів як однієї з ключових детермінант соціально-економічного прогресу, стійкості громад під час війни та повоєнного відновлення. Вищевикладене обумовлює необхідність формування державної політики, яка б враховувала можливості та потреби такої вразливої категорії громадян як ветерани війни. З цього приводу ми погоджуємося з аналітиками Національного інституту стратегічних досліджень, що: «... державну політику з підтримки ветеранів потрібно розглядати й упроваджувати в контексті важливих системних завдань, які постають перед Україною в умовах необхідності подолання наслідків війни, забезпечення довгострокової стійкості та обороноздатності країни. По-перше, сприяння відновленню та збереженню людського капіталу в Україні. Йдеться про забезпечення належної фізичної та психологічної реабілітації ветеранів, успішну професійну інтеграцію, що може включати перепідготовку, соціальну та фінансову підтримку, а також сприяння працевлаштуванню ветеранів в Україні...» [4, с. 12].

Економіко-управлінські аспекти реінтеграції ветеранів наразі активно обговорюються в наукових колах, а також здійснюються спроби унормувати дане питання. Так, у 2025 році був прийнятий Закон України «Про внесення змін до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» щодо формування комплексного підходу до внутрішньої політики у ветеранській сфері», в якому йдеться, що впорядкування державної ветеранської політики має відбуватись шляхом визнання видатної ролі ветеранів війни в збереженні української державності, використання їх потенціалу, з урахуванням набутого військового досвіду, в економічній і соціальній сферах розвитку держави як елементу стратегії розвитку людського капіталу [5]. Такий державницький підхід до формування ветеранської політики підкріплений ще низкою законодавчих ініціатив, серед яких варто назвати абсолютно новий системоутворюючий для політики економічної реінтеграції ветеранів Закон України «Про ветеранське підприємництво» [6]. Професійна адаптація ветеранів, на нашу думку, це не лише працевлаштування, але і сприяння ветеранам у розвитку власного бізнесу. Ветеранське підприємництво, з одного боку, це ефективний інструмент підтримки самих ветеранів, а з іншого, економіки держави в цілому. В Законі України «Про ветеранське підприємництво» визначений інструментарій (гранти/кредити/компенсації, бюджетна «квота» 10%) організаційного та інституційного (Мінвет/УВФ/ОМС) механізмів публічного управління. Додатково проблематика інституціоналізації підходів актуалізується у межах публічного обговорення проекту Закону України «Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок, які брали участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України» [7].

Визнаючи важливу роль ветеранів, слушною, на наш погляд, є думка С. Єгорчевої та М. Лахижи, що: «... реінтеграція значно глибше і точніше відображає кінцеву мету роботи з колишніми учасниками війни, процес їх повернення до мирного життя, коли вони не просто є об'єктом турботи і впливу, а свідомим суб'єктом, який на основі набутого у найскладніших умовах особистого досвіду хоче повноцінно реалізувати себе у певних сферах суспільного, насамперед, економічного життя. Відповідно, держава і суспільство в особі органів влади і місцевого самоврядування, громадських організацій, бізнесових об'єднань, фінансових установ, освітніх закладів повинні створювати для цього сприятливі можливості, якими можна безперешкодно користуватися...» [5, с. 56].

Підсумовуючи, слід зазначити, що ветеранська спільнота становить значний ресурс людського капіталу для досягнення цілей сталого розвитку, прискорення економічного зростання та технологічної модернізації. Інвестиційно-інноваційний потенціал ветеранського підприємництва вже нині матеріалізується у бізнес-проектах, здатних приваблювати як внутрішніх, так і зовнішніх інвесторів та грантодавців. Характерні для ветеранів схильність до прийняття відповідальних рішень, готовність до експерименту та опанування нових сфер діяльності створюють передумови для впровадження наукових розробок і масштабування інноваційних рішень у реальному секторі економіки. Отож, ефективна державна політика щодо економічної реінтеграції ветеранів, має бути доступною, небюрократичною та заснованою на принципах гідності, рівних можливостей і результативності. Ключовими індикаторами її успішності є зростання добробуту ветеранів, їхня активна економічна участь та самореалізація у публічній і діловій діяльності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стратегія безпеки України «Безпека людини - безпека країни»: Указ Президента України від 14.09.2020 р. № 392/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392/2020#n12>
2. Стратегія людського розвитку: Указ Президента України від 02.06.2021 р. № 225/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/ /225/2021#Text>
3. За даними спостерігачів ООН з прав людини, кількість жертв серед цивільного населення в Україні у червні досягла трирічного максимуму. URL: <https://ukraine.ohchr.org/en>
4. Державна політика щодо ветеранів війни: аналітична доповідь /за ред. Я.А. Жаліла. Київ: НІСД, 2025. 118 с. URL: <https://doi.org/10.53679/NISS-analytrep.2025.04>.
5. Про внесення змін до Закону України «Про засади внутрішньої і зовнішньої політики» щодо формування комплексного підходу до внутрішньої політики у ветеранській сфері: Закон України від 11.03.2025 р. № 4285-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4285-20#Text>
6. Про ветеранське підприємництво: Закон України від 31.07.2025 р. № 4563-IX. (набрання чинності 26.02.2026 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4563-20#Text>
7. Про основні засади державної ветеранської політики щодо ветеранів/ветеранок, які брали участь у відсічі збройної агресії Російської Федерації проти України: Проект Закону України від 25.08.2025 р. № 13696. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card/57192>
8. Єгоричева С.Б., Лахижа М.І. Реінтеграція ветеранів війни в Україні: управлінські та економічні аспекти. Науковий журнал «Розвиток міста». 2024. № 2. С. 55-62. URL: <chrome-extension://efaidnbmnribpcajpcglclefindmkaj/https://reposit.nupp.edu.ua/bitstream/PolNTU/17393/1/%D0%A1%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%8F.pdf>